

Plaatsingslijst van het archief van M. Marijs-Visser

(pseudoniemen: Jeanne Marie en Jeanne
Marijs)

en stukken betreffende het verband van
Christelijke Letterkundige Kringen,
Kring Den Haag

Levensjaren 1896 - 1985
Jaren van de collectie 1916 - 2018

Bewerking: Cees van der Laan en K. Dagmare
Houniet

Collectie HDC | Protestantse Erfgoed
Bibliotheek Vrije Universiteit Amsterdam
De Boelelaan 1105
1081 HV Amsterdam

Collectie nummer: 379
November 2021 / november 2022

Inleiding

Martje (roepnaam Martha) Marijs-Visser, * 's-Gravenhage, 11-7-1896 - † 's-Gravenhage, 1985.

M. Marijs-Visser schreef ook onder het pseudoniem Jeanne Marie, Jeanne Marijs. Gaf veel lezingen voor afdelingen van de Ned. Christen Vrouwen Bond en was reisleidster bij de Ned. Chr. Reis Vereniging.

Aanvulling 2018

In mei 2018 werd door de familie een omslag stukken betreffende de familie van Marijs-Visser en haar pseudoniem toegevoegd. De stukken zijn opgeborgen in doos 16

Aanvulling november 2021

In 2021 werden twee dagboeken aan het HDC / Afdeling Protestants Erfgoed overgedragen.

Uit het archief van W. Hollenweger (archief nummer 192) werden een aantal dagboeken, aantekeningenboekjes en één adresboekje van Marijs-Visser verwijderd. De twee dagboeken en de stukken uit het Hollenweger-archief werden aan dit archief toegevoegd in het documentenboek (nummer 16+1).

Aanvulling 2022

In 2022 werden drie omslagen met stukken die door prof. Cees van der Laan waren beschreven, aan het archief toegevoegd. Diens beschrijvingen zijn als bijlagen aan onderstaande lijst toegevoegd.

Amsterdam
Drs. K. Dagmare Houniet

Index

Inleiding en aanvullingen	2
Plaatsingslijst	4-8
Bijlage 0. Overzicht van gepubliceerde werken Marijs-Visser	9-10
Bijlage 1. Inleiding van Cees van der Laan.....	11-12
Bijlage 2. Correspondentie M. Visser 1916-1932	13-16
Bijlage 3. Correspondentie M. Visser 1941-1948 en 1960-1962.....	17-19
Bijlage 4. Verslagen GG Den Haag 1943-1948 (inclusief schrift)	20-22
Bijlage 5. Verslagen Werkersvergaderingen GG Rotterdam 1943-1944.....	23-24
Bijlage 6. Bijlage 6. Schrift GG Den Haag 1943-1945	25
Bijlage 7. Schrift GG Den Haag 1946, plus ledenlijsten 1944-1945.....	26
Bijlage 8. Het Profetisch Woord van W. Gyr in GG Den Haag 1942.....	27-28
Bijlage 9. Publicaties M. Visser	29
Bijlage 10. Afbeeldingen.....	30

Plaatsingslijst

de nummer betreffen doosnummers

- 1 Presentielijsten en notulen van Het Verbond van Christelijke Letterkundige Kringen, Kring Den Haag (1933-1940). Lezingen en spreekbeurten.
– Krantenknipsels over de lezingen en spreekbeurten.

Correspondentie betreffende de Letterkundige Kring (1936-1942).

Convocaties van de letterkundige Kring.
- 2 Lezingen en spreekbeurten, gehouden voor de Nederlandse Christen Vrouwen Bond, met lijsten titels/onderwerpen hiervoor. Stukken betreffende de NCVB afdeling-Den Haag. Bijbellezingen.
– Krantenartikelen over de lezingen.

Feuilleton door M. Visser 'De zoon van de Bloeyende Aman-delboom'.

Verzameling 'Ons Jeugdhoekje' uit 'Van 't zelfde huis'.

Statuten van de Bond van Christelijke Kunstenaars in Nederland en 'Kunst en Kunstenaar in de protestantse samenleving' e.a. kunstonderwerpen.

Stukken betreffende Jehova's Getuigen.

Bijbellezingen, artikelen, feuilleton, data lezingen.
- 3 Artikelen uit *Reveille* over diverse schrijvers.

Verzameling 'Ons Jeugdhoekje' (1957-1969)

Artikelen van Marijs-Visser in o.a. *Jeugd en Evangelie* en *Kracht Omhoog*.

Bijbellezingen en Bijbel besprekingen.

Lezingen, gedichten. Uitgave 'Salzburgers en Nederland'.
- 4 Artikelen over geestelijke muziek, Bijbelbesprekingen, oud worden.

Lijsten met plaatsen en data van spreekbeurten.

Boekrecensies van Marijs-Visser in o.a. *In de boekhoek*.

Verhandelingen over diverse onderwerpen.

Avondsluitingen en gedichten.

Gedichten en versjes.

- 5 Documentatie over diverse onderwerpen (Frans-Vlaanderen, Egypte, Kagawa).

Gegevens over Alice Nahon. Aantekeningen bijbeluitdrukkingen. Mirjam 75 jaar. Bijbellezing. 'Wat zegt de bijbel over occulte genezers' door W. Glashouwer.

Documentatie over Taizé.

Lezingen Vrouwenbond. Artikelen over Sigrid Undset en over de Zondagsschool.

Reisprogramma's en reisverslagen.

Citaten Vondel. Geloofsbelijdenis. Gedichten.

- 6 Artikelen, spreekbeurten/lezingen over diverse onderwerpen.

Drukproeven van *Bloeiende Amandelboom*. Verhandeling over Anna Bijns. Drukproeven *Kinderen van de goede God*.

Ingekomen brieven 1963-1971. Drukproeven *Klaar? Over!*. Stukken betreffende de auteursdag 1957. Naamlijsten. Over Helleense Cultuur en Letterkundige clubs.

- 7 Correspondentie met NRV over reizen, programma's en documentatie reizen.

Deelnemerslijsten. Reisverslagen.

Literatuurlijst van publicaties van Marijs-Visser

Zondagsgroeten: kaartjes

- 8 Manuscripten van kinderverhalen.

Bijbellezingen. Kinderverhalen. Recensies. Meisjesclub 'Bouwen en Bewaren'.

Manuscripten kinderboeken.

- 9 Lijsten met namen van uitgevers. Adviezen inzake contracten met uitgevers.

Correspondentie met uitgevers, 2 omslagen.

Uit en voor de praktijk van de Zondagsschool. Manuscripten kinderboeken.

Manuscripten van kinderboeken.

- 10 De kinderboeken *Drie kinderen in de sneeuw, Thuis in het vreemde land, Sleutelkind* van M. Marijs-Visser.

Diverse tijdschriften, zoals *Woordwerk, Lectori Salutem, De Troffel, Hermeneus, Jeugd en Evangelie, Koers, Gereformeerd, Den Haag, Gereformeerde Kerkbode, Reveille, Alfa, EB-weekblad*

Leven met Christus door ds. Joh. Meynen.

Een schrijfster over haar boek van Jacoba Vreugdenhil.

- 11 Stukken betreffende Nederlanders in Denemarken.

Manuscripten, verhalen, meditaties.

- 12 Stukken betreffende 'Schrijverscontact'.

Verzen/gedichten van Marijs-Visser.

De Wapendrager, maandblad voor evangelisatie, 1919/1920.

Verhalen/lezingen.

Stukken betreffende de lagere school (rapporten).

- 13 Schrift met recensies van *De Zwarte*.

Fotoalbums.

Stukken betreffende Oranjevereniging 'Bijbel en Oranje'.

Stukken betreffende 'kerk en Israël'.

Catalogi van de bibliotheek 'Mirjam'.

Nagekomen stukken

- 14 Receptieboek t.g.v. het huwelijk van C.A. Marijs en M. Visser, 1947

 Vijf fotoboeken, z.d, 1935, jaren vijftig en zestig
- 15 Schriften met gedichten, liederen etc.

 Diverse stukken

 Stukken betreffende de Vereniging Oranje Hofstad

 Boeken
- 16 Boeken
- Stukken betreffende familiegeschiedenis van Marijs-Visser met een begeleidende brief van W.C. Peijpers over het pseudoniem ‘Jeanne Marie’, 1927 en 2018
 1 omslag
- 16+1 Documentenboek bevattende o.a. akten, paspoorten, foto’s, dagboeken, aantekeningenboekjes, adresboekje
 Dagboeken: 17 januari 1928-25 juni 1941
 2 februari 1943-30 januari 1943 en losse
 aantekeningen uit 1951 en z.d.
 7 maart 1944-12 april 1945
 4 mei 1945-6 juni 1946

De bij de nagekomen stukken behorende boeken zijn voor een deel opgeborgen in doos 15 en 16. Deze boeken bevatten opdrachten. De rest van de boeken is opgenomen in de bibliotheek van het Historisch Documentatiecentrum.

Enkele muurdecoraties/prenten zijn in de collectie van het Documentatiecentrum opgenomen.

Aanvullingen 2022

- 17 Correspondentie M. Visser, 1916-1932 (oud nummer 2).
 Correspondentie M. Visser, 1941-1948 en 1960-1962 (oud nummer 3).
 Verslagen GG Den Haag, 1943-1948 (inclusief schrift) (oud nummer 4).
 Verslagen Werkersvergaderingen GG Rotterdam, 1943-1944 (oud nummer 5).
 Schrift GG Den Haag, 1943-1945 (oud nummer 6).

Schrift GG Den Haag 1946, plus ledenlijsten, 1944-1945 (oud nummer 7).

Het Profetisch Woord van W. Gyr in GG Den Haag, 1942 (oud nummer 8).

Publicaties M. Visser (oud nummer 9).

Afbeeldingen (20x) (oud nummer 10).

3 omslagen in 1 doos

Overzicht van de gepubliceerde werken van M. Marijs-Visser

Marijs Visser publiceerde bij de volgende uitgeverijen: Meinema, Delft, Callenbach, Nijkerk, J.M. Bredee, Rotterdam, J. de Haan, Groningen, Kok, Kampen en J.N. Voorhoeve Den Haag.

Alle genoemde titels verschenen onder pseudoniem: Jeanne Marie, behalve die waarbij haar eigen naam is vermeld.

De titels met een * werden niet bij de collectie aangetroffen. Achtereenvolgens chronologisch en alfabetisch.

- 1927 *Toch nog alles ten goede.*
1928 *Van een klein verwend meisje.* *
1929 *Atie's kerst geschenk.* *
1930 *Juffrouw Catrien.* *
1931 *Toen de nood hoog kwam.* *
1932 *Hoe Truus overwon.* *; *In 't land van Strijen.* *
1933 *Piet Turf wint het.* *
1934 *Dat was 't echte.* *
1935 *Zoo In kleine boer.* *
1936 *Janneman's fijne vacantie.* *; *Ons Nelleke zal.* *
1937 *Het was Dirk Smit niet.* *; *Sterke Jo* *; *Van Miesje en Ganzenliesje* *
1939 *Mientje komt op bezoek.* *
1940 *Kerstfeest in januari.* *
1941 *Wat Steef vergat.* *
1952 *Kees Kroon*
1953 *De laatste wagen*
1955 *Een meisje zonder naam.*
1956 *Jopie's kerstfeest.*; *Twee vriendjes onder een dak.*; *Van Robbie en Ineke.*;
Van twee poppen en een stout meisje.
1958 *Geen vreemd kind.*; *Rudi en de rode rozen.*
1959 *In de sneeuw.* *
1960 *De zwarte,* M. Marijs-Visser*
1961 *Het spel ging niet door;* *Oliebollen in het voorjaar;* *Paulientje gaat op stap.*
1963 *De zuurstok van Gerrit-Jan,* M. Marijs-Visser; *Joke gaat met vacantie,* M. Marijs-Visser; *Zon achter de wolken.*
1969 *De mooiste tijd moet nog komen,* M. Marijs-Visser
1970 *Sleutelkind,* M. Marijs-Visser
1973 *Appie en de paardjes,* M. Marijs-Visser
1978 *Een meisje zonder naam,* M. Marijs-Visser*
1980 *Licht voor het hart,* M. Marijs-Visser
1982 *Thuis in het vreemde land,* M. Marijs-Visser
z.j. *Drie kinderen in de sneeuw,* M. Marijs-Visser; *Vrijblijvende vriendschap?*, M. Marijs-Visser

Appie en de paardjes, M. Marijs-Visser – 1973

Atie's kerst geschenk. * – 1929

Dat was 't echte. * – 1934

De laatste wagen – 1953

De mooiste tijd moet nog komen, M. Marijs-Visser – 1969

De zuurstok van Gerrit-Jan, M. Marijs-Visser – 1963

De zwarte, M. Marijs-Visser – 1960

Drie kinderen in de sneeuw, M. Marijs-Visser – z.j.

Een meisje zonder naam, M. Marijs-Visser* – 1978

Een meisje zonder naam. – 1955

Geen vreemd kind. – 1958

Het spel ging niet door. – 1961
*Het was Dirk Smit niet.** – 1937
*Hoe Truus overwon.** – 1932
*In 't land van Strijen.** – 1932
*In de sneeuw.** – 1959
*Janneman's fijne vakantie.** – 1936
Joke gaat met vakantie, M. Marijs-Visser – 1963
Jopie's kerstfeest. – 1956
*Juffrouw Catrien.** – 1930
Kees Kroon – 1952
*Kerstfeest in januari.** – 1940
Licht voor het hart, M. Marijs-Visser – 1980
*Mientje komt op bezoek.** – 1939
Oliebollen in het voorjaar – 1961
*Ons Nelleke zal.** – 1936
Paulientje gaat op stap. – 1961
*Piet Turf wint het.** – 1933
Rudi en de rode rozen. – 1958
Sleutelkind, M. Marijs-Visser – 1970
*Sterke Jo** – 1937
Thuis in het vreemde land, M. Marijs-Visser – 1982
Toch nog alles ten goede. – 1927
*Toen de nood hoog kwam.** – 1931
Twee vriendjes onder een dak. – 1956
*Van een klein verwend meisje.** – 1928
*Van Miesje en Ganzenliesje** – 1937
Van Robbie en Ineke. – 1956
Van twee poppen en een stout meisje. – 1956
Vrijblijvende vriendschap?, M. Marijs-Visser – z.j.
*Wat Steef vergat.** – 1941
Zon achter de wolken. – 1963
*Zoo In kleine boer.** – 1935

Bijlage 1. Inleiding

Martje Visser, roepnaam Martha, werd geboren op 11-7-1896 te Den Haag. Zij overleed op 17-2-1985 te Den Haag. Zij is een dochter van Johannes Marinus Visser (1872-1949) en Philippina H.A. Peijpers (1867-?). Op 3-10-1947 trouwde zij met Cornelis Antonie Marijs (1899-1958). Marijs was weduwnaar van Johanna Hendrika Geldof (1891-1945), beiden in Zeeland geboren. Marijs was bij het eerste huwelijk in 1924 Sergeant bij de Infanterie. Uit dit eerste huwelijk zijn twee kinderen geboren: Berendina Piernella (25-5-1926 te Hulst) en Cornelis Johannes (27-5-1933 te Voorburg).

Martha Visser publiceerde kinder- en jeugdboeken, romans en gedichten, meestal onder het pseudoniem Jeanne Marie. Veel van de nalatenschap van Martha Marijs-Visser is ondergebracht in het Historisch Documentatie Centrum, zie plaatsingslijst nr. 379 d.d. juni 2005.

Levensloop

Martha Visser (hierna MV) is het enige kind in het gezin Visser. Haar vader was winkelbediende en later administrateur, maar kreeg reuma aan zijn handen waardoor hij arbeidsongeschikt raakte. MV ging naar de Normaalschool en werd onderwijzeres op een lagere school (1914-1917). Vanaf januari 1918 is zij werkzaam als boekhoudster van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs, waar zij 50 jaar zou blijven werken.

In mei 1916 doet MV belijdenis in de Nederlandse Hervormde Kerk. Een maand later bezoekt zij een samenkomst van de stadsevangelisatie Jeruël te Den Haag o.l.v. evangelist Herbert Plokker (1875-1922). Die avond is Gerrit Polman van de Pinkstergemeente te Amsterdam de gastspreker. Hierna gaat MV geregeld naar Jeruël en komt na enkele maanden tot bekering. Eind 1917 wordt MV door Plokker door onderdompeling gedoopt. Vanwege zijn contacten met de Pinkstergemeente komt Plokker in problemen met zijn achterban en moet hij Jeruël verlaten. MV werkt mee in het evangelisatiewerk van Plokker die ook samenkomsten aan huis leidt. Zij begint een kinderclub en geeft een blad uit voor jongens en meisjes *Ons Blaadje*, dat later wordt opgenomen in het blad *De Wapendrager* van H. Plokker.

In 1919 begint MV samenkomsten van de Pinkstergemeente in Amsterdam te bezoeken. Als Polman in maart 1920 met samenkomsten in Den Haag begint, krijgt MV samen met Jo Schotanus de leiding. In dat jaar treedt zij uit de NHK. Na een conflict tussen de twee leidinggevendenden worden in oktober 1923 de samenkomsten beëindigd. Van 1924 tot 1942 is MV lid van de Gereformeerde Kerk. In deze periode geeft zij, samen met Cathrien Vetter, leiding aan de meisjesclub 'Bouwen en Bewaren' en redigeert gedurende 1939-1941 het blad *de Troffel* als orgaan van de meisjesclub. Rond 1937-1938 bezoekt MV opnieuw samenkomsten van de Pinkstergemeente, eerst in Scheveningen. Vanaf juli 1938 publiceert zij regelmatig in het blad *Spade Regen* van Pieter van der Woude, stichter van de Gemeente Gods in Rotterdam. In 1939 wordt zij op een conferentie in Engeland gedoopt met de Heilige Geest. In 1941 wordt ook in Den Haag een Gemeente Gods gesticht onder supervisie van Van der Woude met MV als een van de leidinggevendenden. In deze jaren raakte zij tevens betrokken bij het landelijk overleg van de Pinkstergemeenten. Op 3-10-1947 trouwt zij met weduwnaar C.A. Marijs, voormalig militair en Bijbelcolporteur (cf. *Onze Banier* 42/8, p. 98, 22-4-1958). Het huwelijk maakt de toch al door sommigen omstreden positie van MV als vrouw in leiderschap in de Pinkstergemeente nog moeilijker. Een jaar later keert zij terug naar de Gereformeerde Kerk. In het maandblad *Witte Velden* schreef zij in 1950 een serie artikelen over de Pinksterbeweging. Meerdere mild-kritische artikelen in kerkbladen en lezingen volgen, o.a. de serie 'Rondom de z.g. Pinksterbeweging' in het blad *Gemeenschap* van Wijkgemeente VII van de Gereformeerde Kerk Den Haag West, van december 1959 t/m juni 1960. In 1960 verschijnt haar roman *De Zwarte* (Kampen: J.H. Kok) over een Haagse groep gelovigen genaamd 'De weg des Heren', waarin zij haar tweede periode in de Pinksterbeweging heeft verwerkt.

In augustus 1984 heb ik MV in haar huis te Den Haag geïnterviewd. Op dat moment was de dochter uit het eerste huwelijk van Marijs al overleden, maar de invalide

zoon Kees woonde nog thuis. Kort voor haar overlijden in februari 1985 werd MV opgenomen in een ziekenhuis en kwam de zoon in een verzorgingshuis. Achterneef H.W. Rosier heeft uit de nalatenschap al het archiefmateriaal geselecteerd dat betrekking had op de Pinkstergemeente en dat op 22-5-1986 aan mij overgedragen. Het materiaal bevatte correspondentie, notulen, artikelen van MV over de Pinksterbeweging, krantenknipsels, uitgeschreven profetieën, losse nummers van tijdschriften, brochures en boeken van en over de Pinksterbeweging. Voor haar overige werkzaamheden en publicaties zie archief 379.

C. van der Laan, Interview met M. Marijs-Visser, Den Haag, 17-8-1984.

C. van der Laan, *De Spade Regen: Geboorte en groei van de Pinksterbeweging in Nederland 1907-1930* (Kampen: Kok, 1989).

M. Marijs-Visser, 'De Pinksterbeweging', *Witte Velden: Maandblad voor de Gereformeerde Evangelisatie-arbeid* 20/4-5,7,8 (juli-augustus, oktober, november 1950).

M. Marijs-Visser, 'Rondom de z.g. Pinksterbeweging', *Gemeenschap*, Wijkgemeente VII van de Gereformeerde Kerk Den Haag West, december 1959 t/m juni 1960.

M. Marijs-Visser, *De Zwarte* (Kampen: J.H. Kok, 1960).

Bijlage 2. Correspondentie M. Visser 1916-1932

- 1916 05 22 02 Mej. Wed Bogman, Utrecht, 2^e Spechtstraat, handgeschreven aan MV. Reageert op brief van MV. Heeft het erg druk, want Jenna (dochter?) is weer in betrekking. Felicitaties voor MV met haar belijdenis. Bogman wilde wel dat al haar kinderen die weg gingen. Wenst dat het MV en haar ouders goed gaat.
- 1917 02 05 01 Welkomstlied ter gelegenheid van 12½ jarig huwelijksfeest van H. Plokker en A. Plokker-Noë, drukwerk met foto's van het echtpaar.
- 1918 12 17 05 MV aan Ds. J. v.d. Linden te Den Haag, getypt. MV reageert op de rubriek 'Ingezonden' van afgelopen week in *De Gereformeerde Kerkbode*. Hoewel MV kerkelijk niet tot de gereformeerde gemeente behoort, voelt zij een innerlijke drang op de ingezonden brief te reageren om zo misschien een vermoeide mensenziel tot zegen te kunnen zijn. MV schrijft de brief anoniem, maar is bereid haar naam en adres bekend te maken als Van der Linde in de *Kerkbode* daarom verzoekt. MV beschrijft hoe zij na een lange geestelijke strijd zekerheid van geloof heeft ontvangen. Zij is niet in een christelijke of zelfs maar vormelijke kerkelijke kring opgevoed. Toch werd haar gaandeweg duidelijk dat Christus de enige weg tot zaligheid is. Met inspanning van al haar krachten trachtte zij Gods geboden te gehoorzamen. Geen zondag verzuimde zij de kerk, vaak was zij tweemaal onder het gehoor. Haar familie zag haar als een 'fijne'. Toch bleef zij een twijfelaarster en meende dat God haar zaligheid niet wilde. Zij ontmoette een broeder, die zelf in zijn jongelingsjaren midden uit de wereld gegrepen was, die haar toestand begreep. Toen is MV het Schriftwoord gaan geloven dat wie ook maar tot de Heiland komt niet verworpen wordt. MV ondertekent met 'Een jonge gelukkige zuster in Christus'.
- 1919 04 10 04 MV aan Gretha, handgeschreven, einde ontbreekt, geen jaartal, 1919 of 1920. MV is geen vurig propagandiste van de Pinksterbeweging geworden. God heeft haar er altijd voor bewaard om één kerk of partij te dienen. Zijn wij bereid het Pinkstervuur te ontvangen zoals God het wil geven of hebben we onze voorwaarden? Gretha heeft tenminste nog een geordende kring. De kring van MV in Den Haag had niet eens reglementen, lidmaatschap boeken of wat dan ook. We kwamen alleen samen als Gods kinderen tot opbouw en versterking van het geloof. 'Een jaar geleden waren wij hier in Den Haag in theorie precies zoals nu. We zochten een zegen van God te ontvangen, maar wilden die niet van br. Polman hebben. Dat klonk vroom. Aan wie de schuld, dat de Heer nu toch br. Polman voor ons wil gebruiken?'. Onze avondsamenkomst komt weer tot leven. Zondag jl. gaf een bezoeker haar getuigenis, toen kwam de anderen los. Br. Plokker liet het maar gaan. Zo ook 's morgens, we zijn maar met 10-20 mensen, maar de tijd vliegt om. Alles is weer nieuw. Maandag (2^e Paasdag) was MV in Amsterdam. Zr. Polman had een gezicht waarin MV haarzelf terugvond.
- 1919 11 23 01 Toegangsbewijs Immanuel Amsterdam 18-13 november.
- 1920 01 06 02 MV aan Dina, handgeschreven, geen einde. Pastoraal vermanende brief.
- 1920 04 20 06 Verslag Traktaatverspreiding. Aanwezig: De brs. Amelrooy, De Does, de zrs. Huissman, De Kreek, Lukas (2x), Ribters, Schuppert en M. Visser (notulist). Kennelijk een afsluitende vergadering vanwege geschil met Plokker. Amelrooy heeft br. Plokker en br. Nies niet tot een bespreking kunnen krijgen. Kwestie heeft te maken met het zoeken naar geestelijke gaven, de Pinksterbeweging en br. Polman. Amelrooy, De Does en zr. De Kreek spreken zich duidelijk uit tegen. Verwezen wordt naar verhaal in *Het Zoeklicht* van 7 maart. MV komt op voor de Pinksterbeweging en br. Polman. Amelrooy haalt Voorhoeve aan met diens bewering dat de vrouw in de Pinksterbeweging een te grote rol heeft. Uiteindelijk wordt besloten als traktaatverspreiding zelfstandig verder te gaan. De vrijdagavond samenkomst wordt vervallen verklaard.
- 1920 11 08 01 MV aan Nederlandsch-Hervormde Gemeente, handgeschreven concept. Opzegging van lidmaatschap.
- 1920 12 03 02 MV aan broeder Jansen, getypt. Verwijst naar gesprek vier dagen geleden van MV met Jansen en Ds. Gravemeyer. Vermoedelijk een gesprek

n.a.v. haar opzeggen van het lidmaatschap in de NHK. MV schrijft over haar geloofsleven dat in mineur stond, veel in strijd, weinig in blijdschap. Ongeveer 4½ jaar gelden [halverwege 1916] is MV na lange strijd een nieuw licht opgegaan. Toen ontving zij op een avond de Heilige Geest. Kracht en blijdschap doorstroomde en een heerlijke zekerheid. In deze tijd liet zij zich laten dopen door driemaal herhaalde onderdompeling: In Christus' dood mee gestorven, met en in Hem mee begraven en mee-opgestaan tot Zijn opstandingsleven'. Zo stond zij er voor toen zij in de nazomer van vorig jaar praktisch kennismaakte met de zg. Pinksterbeweging. In Amsterdam werd gesproken over 'verbreking van de mensengeest' en Gods oordeel over het eigen IK. Het kwam MV vreemd en overdreven voor, zij bad God om wijsheid, onttrok zich geheel aan de Pinksterbeweging. Diep in haar was er een stem die zei: 'Ga maar rustig door, het is goed'. MV schrijft niet als een die het oude verwerpt en het nieuwe aanneemt, maar als een die een nieuwe stap heeft gedaan in het geloof.

1920 12 01 M.V. ongedateerde lijst van leden/bezoekers afdeling Den Haag.

1921 01 27 04 MV aan GR Polman, handgeschreven, einde ontbreekt, verwijst naar 2 bijlagen: brief Reijnders en voorlopig antwoord van MV. Uitgebreid verslag van alles wat sinds maart 1920 is gebeurd en verslag van hoe MV in de Pinksterbeweging is gekomen (via Jeruël en Plokker).

1921 01 30 02 MV aan Polman, handgeschreven met doorhalingen. Mede namens Jo Schotanus wordt Polman verzocht binnenkort naar Den Haag te komen voor een bespreking over de arbeid. MV en JS voelen zich beiden onzeker vanwege hun jeugd, vrouw zijn en gebrek aan ervaring. Bovendien gaat JS straks naar Amsterdam en komt alles op MV neer.

1921 02 04 MV aan Polman, handgeschreven klad met potlood, ongedateerd. Daar Polman de eerste 14 dagen niet kan komen zal de bespreking later plaatsvinden, vandaar nu schriftelijk informatie over de ontstane problemen, met name de kwestie Reijnders.

1921 ? 02 MV aan Polman, handgeschreven, ongedateerd, begin brief ontbreekt. MV vraagt Polman om advies inzake Pastorale problemen in de gemeente. Omdat MV naar de opvatting van de Pinkstergemeente de doop met de Heilige Geest nog niet heeft ontvangen, kan zij volgens een medezuster als 'niet gedoopte' slechts een verstandsoordeel hebben.

1921 11 00 02 MV aan zr. Jonker. Getypt. MV doet verslag van haar bezoek aan de ouders en de zuster van Jonker, zondag jl. in Apeldoorn. Na een paar woorden over het Tehuis in Apeldoorn begon vader Jonker al spoedig over de 'tongebeweging'. Hij beklagde zich dat zijn dochter (de geadresseerde) onder invloed van zr. Clinge tot de Pinksterbeweging was over gegaan. Hij vond het treurig dat Polman te Apeldoorn was gaan werken, maar gaf toe dat Ds. Gunning aan Polman spreekbeurten in Maranatha had moeten afstaan. Br. Fles werd ook beklagd, dat die nu toch ook in de PB terecht was gekomen. MV heeft zich ingehouden en in goede harmonie afscheid genomen. MV vraagt aan Jonker hoe het gaat in Apeldoorn en of er al patiënten zijn. 'Het is wel een mooi werk wat U beiden op U genomen heeft'. [Op 11-11-1921 werd in Apeldoorn in aanwezigheid van Polman het herstellingsoord 'Bethel' aan de Billingtonlaan 1 geopend. Volgens het blad *Spade Regen* deden de twee leidsters Clinge-Doorenbos en Jonker het werk in geestelijke gemeenschap met de Pinkstergemeente in Amsterdam.]

1921 12 20 01 MV aan gemeenteleden, getypt. Door omstandigheden zijn de laatste tijd de samenkomsten ongeregeld gehouden. Aankondiging evangelisatie bijeenkomst en Kerstvieringen.

1922 03 21 01 MV, Den Haag, Chr. de Wetstraat 18, aan woningbouwvereniging, getypt. MV wil in aanmerking voor een bescheiden woonruimte voor 2 dames, keuken enz. benevens een gelegenheid die als bedrijfsruimte gebruikt mag worden met de bedoeling die te bestemmen voor het houden van vergaderingen en een kleine besloten zondagsschool, lessen, cursussen. Huurprijs maximaal fl. 400 per jaar.

1922 04 10 02 MV aan de heer Plokker, getypt. Lang geen contact gehad, onze wegen zijn uiteengelopen. MV heeft van Van Polen gehoord dat Plokker opnieuw ernstig ziek is en voelt zich gedrongen te schrijven. Vraagt vergeving dat zij zich zonder reden heeft terug getrokken.

1923 03 00 03 Bernard Kedde, Amsterdam, aan MV. Kedde vraagt aan MV of zij komende donderdag de samenkomst wil leiden, want hij is dan in Sneek. Volgende week is hij er weer. Hij zou elke week wel willen komen, maar dat lukt niet. Wil weten of zijn prediking voorziet in de noden en behoeften. [Kedde is een van de sprekers van de Pinkstergemeente Amsterdam die in deze tijd regelmatig in Den Haag komen spreken]

1923 08? 02 MV aan Polman, handgeschreven klad met potlood zonder begin en einde. Leergeschil tussen Jo Schotanus en MV omtrent het 'reine hart'. MV wil weten of dit de leer van de Pinksterbeweging is.

1923 08 02 MV aan Polman, getypt, einde ontbreekt. MV en Jo Schotanus komen er achter dat zij verschillend denken over de verlossing van zonden en elkaar daarom onbewust hebben tegengewerkt. JS beweert van de inwendige zonde verlost te zijn. Alleen van buitenaf zou de zonde nog tot haar kunnen komen, maar in het 'reine hart' vindt die geen weerklank meer. Daarom kan zij zonder schade 'alles' lezen. Het gaat MV niet om JS, maar om het principe. MV belijdt met haar ganse hart een overwinnend leven, maar haar hart is niet helemaal rein.

1923 10? 05 MV aan Polman, handgeschreven klad met potlood, begin ontbreekt. MV heeft voor komst Polman a.s. maandag een zaaltje gehuurd. MV wil wel blijven leiden, maar niet meer met Jo Schotanus.

1923 10 02 03 MV aan Polman, getypt. MV verhuist naar Valkenboschkade 204. MV is ontvonden, ziel is gewond. Moe van de ongeestelijke 'geestelijkheid' die zij heeft gezien. Haar geestelijke wieg stond in de Gereformeerde Kerk, dat heeft misschien een stempel op haar gedrukt. Zij gelooft nog steeds van harte in een Pinksterbeweging, maar minder in een Pinkstergemeente naast of boven andere kerken. Nodig is dat Polman zelf komt voor duidelijk gesprek. MV gaat nu weer zondags naar de kerk.

1923 11 26 Echtbaar Andrea aan MV, Den Haag, handgeschreven. Wil graag weten waarom samenkomsten niet meer worden gehouden. Verschillende zusters uit de gemeente hebben evenmin een verklaring hiervoor.

1923 11 30 01 MV aan br. en zr. Andrea, getypt. MV richt zich niet alleen tot Andrea, maar ook uitdrukkelijk tot de 'verschillende zusters' mede uit wier naam Andrea schreef. Brief op sarcastische toon geschreven. Stelt voor de kwestie vrijdagavond a.s. te bespreken.

1923 11 30 06 Klad van de brief hierboven met meer details over de problemen. Polman zou komen voor een bespreking, datum was bepaald en de zaal gehuurd, maar hij kwam niet.

1923 12 02 03 Andrea, Pretoriusstraat 93, Den Haag aan MV, handgeschreven. Andrea zeer verbaasd over brief MV en oneens met de inhoud. Hij heeft zich nooit tegen het gezag verzet of kritiek geuit. Kan tot zijn spijt a.s. vrijdag niet komen.

1923 12 04 02 MV aan Andrea, getypt, einde ontbreekt. MV legt uit dat haar brief niet persoonlijk was bedoeld, maar meer nog aan de 'verschillende zusters' was gericht. MV weet wie de zusters zijn en noemt ze bij name (vier personen). Deze vier zusters weten heel goed wat er speelt en veinzen tegenover Andrea dat zij het niet weten.

1923 12 04 06 Klad van de brief hierboven met meer details. MV: 'Misschien ben ik met mijn liefde als U met Uw woorden. Het zit er wel in, maar het komt er zo moeilijk uit en als het eruit komt, dan is er niemand die het begrijpt'. Soms is het nodig hard te zijn.

1924 01 24 02 MV aan zr. Van der Weide, getypt. Verwijst naar de onregelmatigheden in de huissamenkomst zondagavond jl. Dankt voor genoten gastvrijheid in haar huis, maar meldt tevens hiervan geen gebruik meer te maken. Donderdagavonden hoopt MV door te gaan met bijeenkomsten aan de Prinsengracht en met de andere arbeid.

1924 09 19 01 Scriba Gereformeerde Kerk, Loosduinsekade 138, Den Haag, nodigt in opdracht van de Raad van Wijk 5 MV uit om i.v.m. haar aanvraag voor lidmaatschap op 25 sept a.s. in de consistorie der Nieuwe Zuiderkerk, Koekstraat, onderzocht te worden naar haar kennis van de Gereformeerde Kerken.

1932 02 17 02 Briefkaart van zuster W. Polman aan br. en zr. Andrea. Met dank voor ontvangen brief die haar en haar man zo goed deed. Vraagt voorbede voor haar man die met nierbloeding in het ziekenhuis is opgenomen. Vraagt de brief door te geven aan M. Visser.

1932 02 18 02 Briefkaart van Jo en Ko Andrea aan M. Visser. Met dank voor ontvangen brief en drukwerk en sluit briefkaart W. Polman in.

1932 02 29 02 Briefkaart Ko Andrea aan M. Visser. Adrea heeft G.R. Polman kort voor zijn sterven bezocht: 'Dit korte bezoek, Mart, blijft onvergetelijk en heeft mij bovenmate gesterkt, welk een heerlijke kracht gaat er toch uit van Br. Polman, ook in dit sterven'.

1932 03 02 02 Briefkaart W. Polman aan echtpaar Andrea. 'Mijn lieve man is gisteren naar Jezus gegaan'. 'Ook het bezoek van Martha Visser vond hij zo heerlijk. Hij sprak er telkens over'.

1932 03 05 01 Haagsche Courant, 'Begrafenis G.R. Polman'.

Bijlage 3. Correspondentie M. Visser 1941-1948 en 1960-1962

- 1941 06 06 06 Den Haag, MV aan PvdWoude
Verslag ontwikkelingen gemeente in wording Den Haag met veel informatie over de leden. Br. [G.] van Polen is een vrijbouter en wil dit ook blijven. Zuster Polman heeft vele gaven en zou in veel kunnen dienen, maar zij is wat moraal en opvattingen betreft zeer onder de invloed van haar kinderen. Op punt van financiën is zr. Polman niet solide.
- 1942 01 12 02 Den Haag, MV aan PvdWoude, 2 pp. Begeleidend schrijven bij circulaire voor het zangkoor.
- 1942 02 09 02 MV, 'Het is mij goed...', preek of artikel gestuurd naar PvdWoude.
- 1942 02 27 04 Den Haag, MV aan PvdWoude. Verslag huisbezoeken. 'Een Joodse bezoeker in ellende, omdat een dame die hem na staat "weg" was. Later bleek: in het concentratiekamp Amersfoort gebracht. Deze man kwam bij ons om voorbede, waaraan wij gaarne voldeden'. Zr. Polman is in Brussel en hoopt in maart/april terug te zijn.
- 1943 12 06 01 W. de Jong aan MV, Haarlem. Dank voor de toezending Bijbellessen en de verslagen van de vergaderingen.
- 1944 01 12 02 Den Haag, MV aan PvdWoude. Berichten over leden en contacten.
- 1944 01 24 02 Den Haag, MV aan PvdWoude. Verslag bezoek aan zr. B. die een [Joods] kind in huis heeft opgenomen, maar zich nu afvraagt of dit wel mag, je moet toch de overheid gehoorzamen? Uiteindelijk besluit B. het kind te behouden. Bezoek aan Trijntje Bakker. Treurig dat zij haar werk in de Hervormde Kerk moet zoeken. Zij zou toch in onze kringen een taak moeten kunnen krijgen.
- 1944 02 13 02 Den Haag, MV aan PvdWoude. Berichten over leden. Marks en Zeilstra geen goede combinatie voor huisbezoek, vooral bij de meer beschaafden. Bezoek bij fam. L. is slecht verlopen.
- 1944 01 00 01 R. Kooy, Haarlem, nieuwsbrief Jongelieden Zendingsclub 'Kleine Kracht'.
- 1945 11 21 04 MV aan PvdWoude, getypt. Amerikaanse hulpgoederen zijn in aantocht. MV stuurt een opgave van de gezinnen en alleenstaanden die een aanvraag hebben gedaan. In het bijzonder zijn schoenen nodig. Nu er nog geen voorgangers in Den Haag is ligt het voor de hand dat VdWoude zich meer met het werk zal inlaten. Nodig is eendracht en het trekken van vaste lijnen. VdWillik en MV hebben te weinig tijd en de brs. Bruining en Marks zijn het niet in alles met elkaar eens. Soms is bijsturen in een samenkomst of bidstond nodig. Bruining is in dat opzicht bang voor zijn vrouw en voor de burens. Br. Marks raakt zelf in de Geest en heeft dan niet geheel door wat er gaande is. MV kan in aanwezigheid van de twee leidende broeders niet zelf actief optreden. MV wil dat de 'meer beschaafde belangstellenden niet afgeschrikt worden'. MV dankt namens haar vader voor de postzegels waar hij heel blij mee was. Het gaat naar omstandigheden goed met hem, zijn nu op zoek naar een rolstoel zodat hij eens in de huiskamer kan komen. Ook moeder groet VdW.
- 1946 06 14 03 MV aan WdJong, Den Haag. MV geeft uitgebreid haar visie op het belang van het jeugdwerk. De oorlogsjaren hebben de jongeren 'ontjeugd'. MV vraagt aandacht voor algemene ontwikkeling en gezelligheid en niet de ganse dag zware geestelijke spijze.
- 1946 07 25 02 MV aan voorgangers van de PIN met verzoek om iemand namens de gemeente in de nieuw op te richten Jeugdcommissie aan te wijzen. Een herdruk van de brochure van ds. G.A. Wumkes uit 1916 wordt overwogen aangevuld met actuele gegevens. Daarom ingesloten een verzoek om gegevens over de bediening en de arbeid te verstrekken.
- 1946 07 25 01 MV aan zuster T. Bakker met verzoek om gegevens over de gemeente te Terschelling en over het zendingswerk.

1946 07 29 02 E. Schuurman, Meppel, aan MV, geen geschikte kandidaat voor de Jeugdcommissie. Verstreckt informatie over persoon en geestelijke arbeid in Meppel.

1946 07 30 01 MV aan G.A. Wumkes, met verzoek namens de PIN om diens werk uit 1916 te mogen gebruiken voor nieuwe uitgave aangevuld met actuele gegevens.

1946 07 30 02 MV aan de heer De Groot, reactie op kaart van 27 juli waarin De Groot heeft gevraagd naar oriënterende lectuur inzake de Pinksterbeweging.

1946 08 07 03 P. Klaver aan MV met bijdrage over het Pinksterwerk in Nederland.

1946 08 11 02 H. Kuiper, Wagenborgen, aan MV, zou voorlopig in aanmerking kunnen komen voor de Jeugdcommissie. Verstreckt enkele gegevens over de gemeente.

1946 08 17 02 P. Boot, Delft, aan MV. Boot, voorheen voorzitter van de Maranatha kring in Delft, beschrijft zijn contact met de Pinksterbeweging. Op 2-2-1943 werd hij aangesteld als voorganger der GG in Delft.

1946 08 21 03 H. Schuurman, Zwolle, aan MV. Beschrijft uitvoerig zijn doop met de Heilige Geest in 1907 en de gevolgen daarvan op zijn bediening.

1947 06 19 02 H. van den Brink, redacteur *Kracht van Omhoog*, Bloemendaal. Vraagt om kopij voor het blad. Uit zijn teleurstelling dat MV haar abonnementen heeft opgezegd.

1947 06 30 01 MV aan HvdBrink, Den Haag. MV erg druk op haar werk en ook vanwege haar a.s. huwelijk. Kampt met 'georganiseerde oppositie' in de gemeente tegen haar huwelijk.

1947 09 11 01 E. Schuurman, secretaris VEGN, Haarlem. Vraagt namens de VEGN of MV gezien haar omstandigheden het niet beter acht om uit de Jeugdcommissie te treden?

1947 09 19 01 MV aan ESchuurman, Den Haag. MV was al van plan uit te treden vanwege drukte. Het lijkt haar echter niet juist om een kwestie die in de gemeente nog in bespreking is te gebruiken om 'een soort stille of preventieve censuur toe te passen'. Indien het echter om slechts een principiële standpunt gaat om de arbeid van een gehuwde vrouw, dan had dit uit de brief moeten blijken en zou het tevens wel wat voorbarig zijn.

1947 09 22 01 E Schuurman aan MV, Haarlem. 'Zeer geachte zuster, In antwoord op uw schrijven d.d. 19 sept. deel ik U mede dat de indruk was, dat U in verband met Uw huwelijk niet langer zitting zoudt willen nemen. Met vriendelijke groeten de Uwe in Hem'.

1948 03 15 02 E. Schuurman aan MV, Haarlem. Vriendelijke brief, geheel privé geschreven. ES betreft dat MV uit de Pinksterbeweging weg is, maar hoopt in contact te blijven.

1948 04 28 04 MV aan ESchuurman, Den Haag. Brief is ook bedoeld voor W. de Jong. Openhartige toelichting op haar vertrek uit de Pinksterbeweging. Nadat MV in 1945 haar werk weer voltijds ging verrichten en als gevolg daarvan veel minder tijd had voor het gemeentewerk is er in de gemeente veel scheef gegaan. Vooral na de samenvoeging met de groep Bruining [juni 1944] ontstond er een strijd om de macht. De inzet was steeds dat MV een vrouw was. MV hoopt dat ES en WdJ er meer van terecht zullen brengen dan zij is gegeven. Ook als haar huwelijk er niet tussen was gekomen, zou zij misschien uiteindelijk zijn vertrokken.

1960 06 24 05 Caty [Vetter] aan MV, Den Haag. Cathien Vetter reageert op boek *De Zwarte*. Zij vindt het jammer dat er zoveel herkenbare gebeurtenissen en personages in voor komen en had daarom liever gezien dat het in een andere stad was gesitueerd. Zelfs de tekening op de omslag is suggestief (het grote bord boven de ingang en de Bijbel in het linker raam). Enkelen van de oude garde zijn zeer verontwaardigd.

1961 01 17 01 P. Boot aan MV, Delft. Boot is blij met 'genoeglijk schrijven' van MV d.d. 27-12-1960. Boot schrijft over zijn persoonlijke situatie, heeft nog contact met De Jong in Haarlem, beiden zijn invalide broeders.

1962 04 04 02 P. Boot aan MV, Delft. Dankt voor brief 1-4-1962. MV heeft De Jong in Haarlem opgezocht. Boot kritisch op de Osborn Campagne en vindt het dom dat de NHK zich met de Pinkstergroepen inlaat. Groeten aan MV en aan haar beide kinderen.

Bijlage 4. Verslagen GG Den Haag 1943-1948 (inclusief schrift)

1943 01 09 05 MV 'Vragen betreffende het leven in de Gemeente Gods'. Er blijken in de afdeling Den Haag van de GG een aantal principiële onderwerpen te zijn waarover de noodzakelijke eenheid ontbreekt. Als lid van de in 1942 ingestelde Commissie wil MV proberen de verschillende vragen te formuleren. Een deel doet van alles om in vervoering te raken, terwijl een ander deel daar tegen is en beducht is voor beïnvloeding door 'machten'. MV verwijst naar een geschrift dat de gevaren hiervan beschrijft. Ook buiten Den Haag gaat niet alles goed. De gemeente in Sassenheim is verkommerd, Oegstgeest tijdelijk ernstig verzwakt, Trompstraat kwam in moeilijkheden, in Rotterdam komen tal van leden niet als de ene erkende voorganger niet aanwezig is. MV heeft bezwaar dat twee andere Commissieleden officiële sprekers zijn in 'Arcadia' in Rijswijk, waar [G.] van Polen voorganger is. MV heeft verder vragen bij het maken van foto's bij de waterdoop, of de profetie de werkelijke vertaling is van het spreken in talen, dat het bestaan van Gods volk Israël wordt verloochend of vereenzelvigd met de Gemeente, het trekken van teksten, de nauwere samenwerking met Pinkstergemeenten en Baptisten. Een Commissielid stelde de vraag of het Bijbels is dat vrouwen de Gemeente toespreken? Duidelijk moet worden of de GG een zogenaamde Pinkstergemeente wil worden met de naar extase overhellende tendens, of een Gemeente die met nuchtere zinnen in geloof streeft naar Reiniging en Heiligmaking als voorwaarde voor de Geestesdoop.

1943 02 23 02 MV Verslag der Commissievergadering in gebouw Prinsessegracht 23. Aanwezig: Brs. VdWoude, Zeilstra, Marks, VdWillik en zr. Visser. Marks vraagt en krijgt toestemming om een spreekbeurt te vervullen in de Evangelisatie Wimpelstraat. VdWillik stelt voor HvdBrink eens als spreker te vragen. Eindbeslissing ligt bij VdWoude.

VdWoude vraagt aandacht voor onderlinge zorg en armenzorg en huisbezoek. Zeilstra vindt dat ongedoopten en Duitsgezinden niet aan het Avondmaal mogen. Marks en Zeilstra zullen het gezin in de laatste kwestie bezoeken. Er moet zo snel als het weer kan een Gemeentevergadering worden gehouden. Br. Gyr met kennisgeving afwezig krijgt notulen.

Hierna handgeschreven notulen Gemeentevergaderingen GG Den Haag 14-4-1943 t/m 14-1-1945 uit Schrift van M. Visser.

1943 04 14 03 M.V. Gemeentevergadering o.l.v. VdWoude, 25 aanwezigen. Tijd nog niet rijp om naast de samenkomsten op zondagmiddag ook in de ochtends samen te komen. VdWoude antwoordt op vragen aangaande toelating tot het Avondmaal, dat de wedergeboorte ons in het Lichaam van Christus brengt en dat de waterdoop ons in de zichtbare gemeente inlijft, maar dat er altijd ruimte blijft voor enige speling.

1943 05 30 04 M.V. Gemeentevergadering o.l.v. VdWoude, 28 aanwezigen. De meeste leden willen graag bij het Avondmaal allen om één tafel zitten. Sommige leden hebben bezwaar tegen het leiding geven door vrouwen in de gemeente. VdWoude wijst op zr. Etter door wie God grote dingen heeft gedaan. Aangaande steun aan kleine gemeenten zegt VdWoude dat er een Raad van Oudsten is die geregeld samenkomst en waar deze dingen worden besproken.

1943 11 10 06 M.V. Gemeentevergadering o.l.v. VdWoude, 30 aanwezigen. VdWoude stelt Van der Willik en Marks voor als kandidaat ouderlingen. Beide kandidaten spreken zich uit. VdWillik acht zichzelf niet bekwaam en geeft de gemeente de vrijheid hem af te keuren. De kandidaten verlaten de zaal opdat ieder geheel vrij kan spreken. Na discussie wordt met handopsteken gekozen. VdWoude wijst op de nodige eenparigheid. Alleen Marks krijgt de benodigde stemmen. De gemeente heeft nog 14 dagen om bezwaren in te dienen. Besloten wordt om voortaan ook op zondagmorgen samenkomsten te houden.

1944 04 4 05 M.V. Gemeentevergadering o.l.v. VdWoude. VdWoude leest het administratief en financieel jaarverslag. Opkomst op zondagmorgen is klein. VdWoude vertelt van de tot stand gekomen samenwerking tussen de GG en de Pink-

stergemeenten onder de naam PIN. Op Hemelvaart een gezamenlijke conferentie in Den Haag. De gemeente blijft zelfstandig, dat is Bijbels, er mag geen macht boven de gemeente zijn. Gevraagd wordt of VdeWoude minder in Voorburg en meer in Den Haag kan zijn. Van deze vergadering tevens een getypt verslag, zie hieronder. 1944 04 04 03 M.V., “Derde Jaarverslag van de Afdeeling 's-Gravenhage der Gemeente Gods te Rotterdam” (over 1943). Naar elders vertrokken leden: zr. Polman naar Rotterdam, zrs. Gyr naar Apeldoorn, br. Gyr naar Hengelo. 10 dopelingen waaronder zr. Lentz. Orgelspel: o.a. zr. Boukes. Leden: 12 brs. en 34 zrs. Br. Marks als ouderling ingezegend. Geëvacueerd: zr. Albers naar Delden, zr. Bessesen naar Arnhem, zr. Brandon naar Voorthuizen, goede berichten van hen ontvangen. Inkomsten fl. 2835. Uitgaven fl. 2676, waaronder honorarium voorganger fl. 1500. ‘Uittreksel uit het behandelde in de Gemeentevergaderingen in 1943 (Derde Jaarverslag)’. Deelnemers aan het Avondmaal die niet gedoopt zijn kunnen op den duur ook niet aan het Avondmaal komen. Wens gemeente om Avondmaal zittend rondom een gedekte tafel te vieren, maar met behoud van de persoonlijke bediening door de voorganger. Sinds november diensten in Pulchri Studio. [elders wordt 1942 genoemd]

1944 06 28 06 M.V. Gemeentevergadering o.l.v. VdWoude. VdWoude noemt het samen gaan met de arbeid van Bruining mee die bij uitzonderling pas achteraf aan de gemeente wordt megedeeld. Op het alsnog gedane voorstel blijkt niemand tegen de samensmelting. Bruining licht toe dat de samenwerking tussen de VPIN en GG ook ons dichter bij elkaar had gebracht. Op de vraag waarom geen samenwerking met de gemeente Eliëzer aan de Beeklaan, noemt VdWoude het bezwaar dat de leidinggevende zuster een gescheiden vrouw is. Dan worden van de Fagelstraat voorgesteld en welkom geheten de echtparen Bruining en Mik en de zrs. J.F. Bonte Sr. en J.F. Bonte Jr. Voortaan wordt de Bestuurscommissie Broederraad genoemd. Voor velen is het bezwaarlijk tweemaal per zondag te komen.

1945 01 14 01 M.V. Op zondag 14 januari werd met de aangesloten brs. en zrs. overeengekomen de zondagochtendsamenkomst voorlopig te verplaatsen naar de Fagelstraat. Tevens wordt besloten ‘naar apostolische opdracht’ meer psalmen te zingen naast de liederen en hiervoor een aantal psalmboekjes aan te schaffen.

1945 07 01 03 M.V., “Vierde Jaarverslag van de Gemeente Gods te 's-Gravenhage”.

Vijf dopelingen. Leden op 15 maart: 15 brs. en 36 zrs. Onder nieuwe leden G.R. Mik. Br. en zr. Bessese-Wissen terug van evacuatieadres in Arnhem. Bij de ramp in het Bezuidenhoutkwartier werden zij wonderwel bewaard, evenals tevoren in Arnhem.

De brs. Jouvenaar, Kole en Boutier werden met de gehouden razzia's naar Duitsland op transport gesteld. Br. Siliakus werkte reeds langer in Berlijn. Ondanks moeilijke tijdsomstandigheden konden de zondagdiensten doorgaan. Nevenarbeid als jeugd-samenkomst, bijbellen en zang moesten tijdelijk stoppen, ook de avondbidstond.

L.G. Bruining opgenomen in Broederraad, br. Zeilstra uitgetreden. In de predikdienst ook zr. Visser en zr. T. Bakker. Orgelspel: brs. Mik en Muns en zr. Boukes. Wachten op herdruk Glorieklokken.

Op 17 juni 1944 overeenkomst met L.G. Bruining, waarbij deze de arbeid aan de Fagelstraat incl. huur lokaal en eigendom inventaris overdroeg aan de GG. Op Hemelvaartsdag met de gemeenten van de VPIN een conferentie te Den Haag gehouden. “Geen onzer kwam door oorlogsgeweld of ziekte om het leven”. Enkele geregelde bezoekers verloren have en goed bij het bombardement van 3 maart. “Van een Joodsche bezoeker, die naar Westerbork werd overgebracht, ontvingen wij goede berichten”.

1948 09 22 01 MV “Verslag van de Ledenvergadering der Gemeente Gods, gehouden op Woensdag 22 september 1948 in de Fagelstraat 22a”. Van der Woude voorzitter, 24 leden aanwezig. Pand Fagelstraat bouwvallig. Vanwege hoge huur van Pulchri wordt een eigen pand in centrum overwogen tot een bedrag van fl. 15.000. VdW acht het noodzakelijk te komen tot een zelfstandige gemeente en leest een reglement voor dat beoogt naar de wet rechtszekerheid te verschaffen. Geestelijke

ambten komen los te staan van bestuursfunctie. Reglement wordt door alle leden aanvaard en getekend.

Bijlage 5. Verslagen Werkersvergaderingen GG Rotterdam 1943-1944

1943 05 12 02 “Enkele aantekeningen betreffende het verhandelde op 12 en 13 Mei 1943 te Rotterdam-Zuid”.

Richtlijnen mbt Avondmaal; zoveel mogelijk in besloten kring. Eerst gedoopt zijn is de regel.

Instelling ‘Raad van Oudsten der GG in Nederland’ met alle voorgaande broeders en ouderlingen, plus zr. Visser die met algemene stemmen aangewezen wordt als secretaresse.

Klaver, Vetter, Verkamman en Hali worden uitgenodigd op 29 mei voor gesprek over samenwerking ‘op Bijbelse grondslag (Niet via de VPIN)’. Samenkomsten te Voorburg naar neutraal terrein. Contact met br. Visser, ex-kapitein van het Leger des Heils.

1943 08 04 01 M.V., “Kort verslag Predikersconferentie van 4 en 5 Augustus 1943 te Rotterdam”. VdWoude gekozen tot voorzitter van beide dagen.

Na lezing notulen heeft VdW geen vrede met genomen strenge besluiten aangaande Avondmaal. Er kwam ook een gezicht van een vergaderplaats waar geen deur was waardoor Jezus kon binnenkomen. Beslissing over toegang tot Avondmaal voor niet-gedoopten wordt uitgesteld. Vier punten van Haarlem worden besproken (GG en VPIN). GG wil voorzichtig zijn mbt opvattingen omtrent autoriteit in de kringen der VPIN. Zij zien in de Broederraad de gemeente zelf, zodat een besluit van de Broederraad bindend is, dat is gevaarlijk.

1943 09 15 01 M.V., “Kort verslag Werkersconferentie van 15 en 16 September 1943 te Rotterdam”. Onze naam ‘Raad van Oudsten’ wordt veranderd in ‘Vergadering van Werkers’. Wij nemen geen beslissingen, maar geven adviezen aan de gemeente. Gaan proberen een maandelijks mededelingenblad uit te geven, voorlopig gestencild. Bespreking van de Haarlemse punten. De Bijbel spreekt niet van een Raad of Synode. De plaatselijke gemeente moet als hoogste autoriteit worden gezien. Bezwaar dat het een samenwerking betreft tussen twee ongelijksoortige organisaties. Beter is te spreken van een contact tussen gemeenten. Ook de bindende besluiten zijn niet principieel te verdedigen. GG komt met tegenvoorstel. Afgevaardigden van gemeenten komen samen ter bespreking van de leer, tot opbouw en zo nodig tot overeenstemming in praktische zaken.

1943 10 25 01 M.V., “Kort verslag Werkersconferentie op 25 October 1943 te Rotterdam”.

Unie van Baptisten is een adviserend lichaam en geen autoriteit. Mededelingenblaadje is in wording. Inzegening br. Sneep als 2^e voorganger in Rotterdam was een vergissing.

Oegstgeest moet zo snel mogelijk zelfstandig worden. Kunnen ook zusters in de Broederraad zitten? ‘Het algemeen gevoelen is dat dit niet moet worden geforceerd of geanimeerd, doch voor kan komen, daar waar de Heer dit duidelijk aanwijst’. In Oegstgeest wordt binnenkort een Broederraad ingesteld.

1943 11 15 02 Mededelingen voor de leden der Gemeenten Gods in Nederland. Gegevens van alle samenkomsten GG in het land. In Den Haag: Pulchri Studio, Lange Voorhout 15, elke zondagmiddag en woensdagavond Bijbellezing olv VdWoude; Chr. de Wetstraat 77, Zondagsschool. Voorburg: t.h.v. AvdWillik, Westeinde 93, dinsdagavonden olv VdWoude. Contactpersonen Den Haag: J.C. Marks, Schelpkade 16; M. Visser, Valkenboschlaan 199. Rotterdam: VdWoude, Quist, A. Visscher en W. Polman-Blekking, Henegouwerlaan 39a.

1943 12 01 01 M.V., “Kort verslag Werkersconferentie van 1 December 1943 te Rotterdam”. Geen toestemming ontvangen voor uitgave mededelingenblad, wordt opnieuw aangevraagd. Ledenlijst jaarlijks herzien. Niet te snel leden afvoeren.

Quist houdt inleiding over gezinsmoelijkheden. Man is het hoofd. Geboortebeperving is zonde. Geen spel of sport op zondag, niet toelaten wereldse vermaken te bezoeken. Gevraagd wordt of het verantwoord is kinderen te verwekken als redelijke kans bestaat, dat deze abnormaal zullen zijn. Antwoord: Ja.

1944 01 26 01 M.V., "Kort verslag Werkersconferentie van 26 Januari 1944 te Rotterdam". Bij de bespreking van de notulen blijken enkelen het niet met alles uit de inleiding van Quist eens te zijn. Daar Quist niet aanwezig is wordt de bespreking daarvan uitgesteld.

Verslag vergadering te Haarlem met VPIN. De door VdW voorgestelde 9 praktische punten worden doorgenomen. 'Br. De Weerdt heeft een gezicht waarin hij br. Quist en de zrs. Visser en Polman herkende. Meer dergelijke gezichten zijn er reeds gekomen. Het gaat over het opruimen van stenen'. Algemene indruk is dat de brs. van de VPIN alles voor bespreken "en ons trachten te vangen". 'Vooral Klaver doet zich kennen als een overheersende persoonlijkheid'. Inleiding Verkamman was wel mooi, maar veel te lang.

Bijlage 6. Schrift GG Den Haag 1943-1945

Schrift Gemeente Gods Afdeling Den Haag 1943-1944 bijgehouden door Martha Visser.

Agenda met vermelding van huisbezoeken vanaf 18-10-1943 t/m april 1944 aan 58 adressen.

Inzameling voor de verjaardag van P. van der Woude op 20-8-1945.

Schrift omdraaien voor vervolg:

Correspondentieadressen: gemeenteleden (18), Bijbelkring Regentesselaan 328 (16), Samenkomsten Heelsumstraat 158 (17 adressen, 22 personen), Werkersvergadering (16), Bijbelkring Vermeerstraat (9 adressen, 15 personen).

Financiën 1944.

Bijlage 7. Schrift GG Den Haag 1946, plus ledenlijst ten 1944-1945

Schrift Gemeente Gods Afdeling Den Haag 1946 bijgehouden door Martha Visser.
Adressen van personen, echtparen of gezinnen: gemeenteleden (36), gemeenteleden met een vraagteken (4), bezoekers (42), Voorburg (14).
Instructie voor opgave predikdiensten GG in de krant, wekelijks te versturen.
Los vel met lijsten eenheden leden en trouwe bezoekers ca. 1944-1945
Tafelschikking rondom P. v.d. Woude, waarschijnlijk ter gelegenheid van diens 50^e verjaardag op 20-8-1945, zie ook de inzameling in Schrift 1943-1945.

Bijlage 8. Het Profetisch Woord van W. Gyr in GG Den Haag 1942

Brieven van W. Gyr uit Gineken aan zuster Visser, 5 juni 1942 en 3-7-1942. In beide brieven dankt Gyr voor de uitnodiging aan het Avondmaal deel te nemen. In de eerste brief schrijft hij dat zijn dochters deze keer niet mee zullen komen. Gyr stelt voor een fonds te beginnen voor de 'huizenkwestie'. De GG viert binnenkort haar 10-jarig bestaan. In de laatste brief stuurt hij de toelichting T-58 die hij ook aan Van der Woude heeft gestuurd. Het bevat aantekeningen van drie samenkomsten (maart, april, juni), met name van de profetieën (het profetische woord), door Gyr opgesteld met een inleiding. Verder bevat de envelop twee latere exemplaren van Het Profetisch Woord genummerd T-58 E (oktober) en T-58 F (november) eveneens met opgetekende profetieën en een toelichting van Gyr. In de toelichting verbindt Gyr de profetieën met de Bijbel en de bevrijding van Jeruzalem in 1917. Zijn toelichting in juni en oktober 1942 komt nogal speculatief over en is waarschijnlijk niet representatief voor wat in de GG werd geleerd. Boeiend is zijn zorgvuldige beschrijving van het spreken in talen met uitleg zoals dat in de GG voorkwam. Het lijkt er op dat Van der Woude vaak na het slotgebed aan het eind van zijn preek in talen sprak en dan een uitleg gaf in de vorm van een profetie waarin de preek werd bevestigd.

1942 03,04,06 06 W. Gyr, "Het Profetisch Woord in de gemeente van Christus" T-58.

Bevat inleiding over de gaven.

T-58 A, profetisch woord ontvangen na slotgebed aan einde prediking te Voorburg, maart 1942, ontvangen als het spreken in talen onmiddellijk gevolgd door de uitleg. De taal had een Oosters karakter, geen extase, maar een ernstige, kalmerende invloed op de aanwezigen.

T-58 B, profetisch woord ontvangen aansluitend aan slotgebed te Voorburg, april 1942, kwam rechtstreeks de profetie, zonder voorafgaand spreken in talen. Profetie spreekt van bevrijding uit de gevangenis. Eerder die avond was er voorbede voor een gemeentelid die drie weken geleden in de gevangenis was verdwenen zonder enig bericht.

T-58 C, profetisch woord ontvangen volgend op het slotgebed te Voorburg, 16 juni 1942, vooraf gegaan door het spreken in talen. Het klonk als een machtige psalm, in een Oosterse taal, buitengewoon klankvol. Bijna onmiddellijk hierna werd de profetie in de uitleg door de Heilige Geest ingegeven en uitgesproken onder algehele gebedsstilte. Oproep tot bekering, want de Heer zal spoedig komen. In het commentaar hierna verbindt Gyr de profetie met de tekenen der tijden en verwijst naar de bevrijding van Jeruzalem op 19-12-1917.

1942 10 11 08 W. Gyr, "Het Profetisch Woord" T-58 E.

Ontvangen in de dienst der GG Rotterdam, 11 oktober 1942 bij het 10-jarig bestaan van de gemeente.

Verslag van de dienst en van de toespraken overgaand in het Profetisch Woord dat in het slotgebed van de middagsamenkomst werd ontvangen door een afgevaardigde van een gemeente buitenaf. Het begon met een spreken in een wellicht Oosterse taal, gevolgd door vertolking. De inhoud der profetie werd door een van de gemeenteleden onder het uitspreken woordelijk opgeschreven. God belooft zijn Geest uit te storten, de spade regen, maar eerst komen de wolken van beproeving om de gemeente te louteren. In de avondsamenkomst had 'een meer eenvoudige zuster', diacones van de GG Rotterdam, een profetie die de eerdere profetie bevestigde.

Hierna volgt een uitgebreide toelichting van Gyr over het vast verband dat hij ziet tussen het profetisch woord in profetie en visioenen en in de Bijbel, met name in de talloze openbaringen sedert 1917. Gyr verwijst naar Panin, die de 'wonderen der Bijbelgetallen aantoonde' en naar Davidson die 'ons Gods wonderbouwwerk De Grootte Pyramide openbaarde'. Het 'Te dien dage' van Jes 19:19-20 slaat voor hem op 1917, het grote keerpunt in Gods historisch plan, de bevrijding van Jeruzalem. De Pyramide is de uitbeelding van Gods doel met de gemeente. Handelt over de eindtijd. Het Israël van onze dagen zijn niet uitsluitend de Joden uit de stam van Juda,

maar de moderne christen-naties! De mantel der Grote Pyramide symboliseert de Gemeente en Gods volk Israël.

1942 11 03 03 W. Gyr, "Het Profetisch Woord" T-58 F.

Ontvangen in bijeenkomst GG in Voorburg, 3 november 1942. De voorganger (Van der Woude) preekte over heiligmaking als weg naar de vervulling met de Heilige Geest. Na het slotgebed sprak de voorganger in talen. De taal was weer anders dan bij voorgaande keren, maar even klankvol en zuiver gevormd. De profetie was deze keer aanzienlijk langer dan bij vorige keren en werd uit de herinnering van een aantal aanwezigen naderhand opgeschreven. Het is een oproep tot reiniging en heiliging, want de verdrukking zal groter worden.

Bijlage 9. Publicaties M. Visser

Ons Blaadje: Veertiendaagsch Blaadje voor jongens en meisjes, 1e jaargang nrs. 1-12 (1-3-1919 t/m 15-8-1919) onder redactie van M. Visser plus een eerste proefnummer, drukwerk. Hierna gestopt als aparte uitgave en voortgezet als onderdeel van het blad De Wapendrager van H. Plokker. Elk nummer 4 pagina's met korte stukjes deels ingezonden over de vaderlandse- en kerkgeschiedenis, natuur, raadsels, puzzels, wetenswaardigheden en Bijbelkennis.

De Troffel: Orgaan van de Meisjesclub 'Bouwen en Bewaren', kwartaalblad onder redactie van M. Visser en C.P. Vetter, gestencild, elk nummer 4 pagina's, 1939-1941. Aanwezig de nrs. 1, 3-9.

M. Marijs-Visser, 'De Pinksterbeweging', Witte Velden: Maandblad voor de Gereformeerde Evangelisatie-arbeid 20/4-5,7,8 (1950, juli-augustus, oktober, november).

M. Marijs-Visser, 'Rondom de z.g. Pinksterbeweging', Gemeenschap Gereformeerde Kerk Den Haag Wijk VII, december 1959 t/m juni 1960.

Tevens kopij voor verschillende artikelen over de Pinksterbeweging, waarvan sommige gepubliceerd als boven vermeld:

1950 'De Pinksterbeweging', 6 pp., kopij voor Witte Velden.

1951 ca. 'De z.g. Pinksterbeweging', 2 pp.

1951 ca. 'De Pinksterbeweging en wij', 5 pp.

1959-1960 kopij 'Rondom de z.g. Pinksterbeweging', 19 pp., kopij voor Gemeenschap, slot is veel uitgebreider dan gepubliceerd.

1960 ca. laatste deel pp. 10-17 vergelijkbaar artikel als Rondom de z.g. Pinksterbeweging.

1975 'Jacobus de broeder des Heren', 6 pp.

M. Marijs-Visser, De Zwarte (Kampen: J.H. Kok, 1960).

Krantenknipsels 1960-1976.

Bijlage 10. Afbeeldingen

1925 ca Andrea gezin.
1936 ca Bootreisje C Vetter, W Polman.
1936 ca Bootreisje M Visser, W Polman.
1936 ca C Vetter.
1936 ca M Visser links met onbekende.
1936 ca M Visser links op bovenverdieping
1936 ca M Visser rechts.
1936 ca Tuinfoto Visser, Vetter, Polman, Hoogwinkel.
1936 ca Tuinfoto W Polman, Resie.
1937 ca Mülheim Emil Humburg links.
1937 ca Mülheim Emil Humburg rechts.
1937 ca Mülheim kerkzaal.
1937 ca Mülheim M Visser, W Polman, W Humburg, Ellen.
1937 ca Mülheim W Polman en M Visser.
1937 ca Mülheim W Polman in midden.
1937 ca Mülheim W Polman met Werner Humburg.
1938 ca M Visser links.
1939 08 Kylsith Conferentie, C Vetter midden, rechts M Visser.
1939 ca C Vetter achter.
1939 ca M Visser en C Vetter.

